

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Partnerské vztahy v post-reprodukčním věku

Blanka Krýslová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Partnerské vztahy v post-reprodukčním věku

Blanka Krýslová

Vedoucí práce:

Mgr. Martina Štípková, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018 .....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat zejména vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Martině Štípkové Ph.D. za pomoc a cenné rady během celé práce, velmi vstřícný přístup a čas, který mi ochotně věnovala. Dále bych ráda poděkovala mé rodině a přátelům, kteří mě během psaní této práce podporovali a důvěřovali mi.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	STÁŘÍ A SENIOR.....	3
3	PARTNERSTVÍ VE STÁŘÍ	5
3.1	Ovdovění a rozvod	6
3.2	Gender a vstup do partnerských vztahů – sňatkový trh	9
3.3	Druhy partnerských vztahů v post-reprodukčním věku	12
3.3.1	Kohabitace	12
3.3.2	Living apart together (LAT).....	14
3.3.3	Singles.....	15
3.3.4	Pozdní manželství	15
3.4	Vliv vzdělání na partnerství v post-reprodukčním věku	16
4	CÍL VÝZKUMU, OTÁZKY A HYPOTÉZY	18
4.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	18
4.2	Hypotézy.....	18
5	METODOLOGIE	21
5.1	Design výzkumu	21
5.2	Data, proměnné	21
6	VÝSLEDKY	26
6.1	Popisné výsledky	26
6.2	Výsledky logistické regrese	27
7	ZÁVĚR.....	33
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	35
9	RESUMÉ	38
10	SEZNAM TABULEK	39

1 ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám partnerskými vztahy v post-reprodukčním věku. Konkrétně se tedy zaměřuji na vstup do nových partnerských vztahů u lidí ve věku nad 50 let. Zabývám se tím, jak senioři v České republice vstupují do nových vztahů, zajímá mě, jestli tento vstup do nového vztahu ovlivňuje předchozí zkušenost ovdovění nebo rozvodu, zda existuje rozdíl vstupu do nového partnerského vztahu mezi muži a ženami, jaké partnerské vztahy tito lidé volí a zda tento vstup ovlivňuje jejich dosažené vzdělání a věk.

Téma partnerských vztahů v post-reprodukčním věku je většinou opomíjené téma, kterému se zatím mnoho studií nevěnovalo. Na rozdíl od toho, zkoumání partnerských vztahů v mladším věku, je věnováno mnohem více studií. Avšak vezmeme-li v úvahu vzorce vstupů do partnerských vztahů u mladších a starších lidí, musíme uznat, že se budou významně lišit [Hasmanová Marhánková 2012: 194]. Toto tvrzení je jedním z důvodů, proč je zajímavé se tomuto tématu partnerských vztahů v post-reprodukčním věku věnovat.

Dalším důvodem je dnešní doba, která je charakteristická stárnutím populace. To znamená, že se prodlužuje střední délka života. Seniorů tedy v populaci přibývá a průměrně se vyššího věku dožívají spíše ženy než muži [Sak, Kolesárová 2012: 91]. Během uplynulých 50 let se proto v české populaci seniorů vytvořila výrazná převaha žen. Příčinou tohoto jevu je právě vysoká nadúmrtost mužů starších 65 let [Hamplová, Šalamounová, Šamanová 2006: 264].

Ztráta partnera ve stáří je tedy zejména ženskou zkušeností. Díky, již zmíněné, odlišné průměrné délce dožití, tedy ženy prožívají jako vdovy mnohem větší část svého života v porovnání s muži – vdovci [Hasmanová Marhánková 2012: 196]. Proto se ve své práci budu zabývat i tím, zda existuje rozdíl vstupu do nového partnerského vztahu mezi

muži a ženami. Lze tedy předpokládat, že muži budou vstupovat do partnerských vztahů častěji než ženy. Početně totiž na sňatkovém trhu v tomto věku budou převládat ženy, což vede k tomu, že muži mají větší pravděpodobnost, že najdou vhodnou partnerku.

Podle Hamplové [2012] vstoupí do nového partnerského vztahu spíše senioři, kteří za sebou mají zkušenost rozvodu. Do nového partnerského vztahu vstoupí pouze 5 procent ovdovělých žen, zatímco rozvedené ženy po padesátce vstupují do nového vztahu až v 16 procentech. Ovdovělí muži vstupují do nového vztahu ve 24 procentech a rozvedení muži až ve 36 procentech [Hamplová 2012: 7]. V této souvislosti je tedy zajímavé zkoumat i vliv předchozí zkušenosti ovdovění nebo rozvodu na vstup do nového partnerského vztahu v kontextu české populace.

Svoji práci rozdělují na několik kapitol a podkapitol. V teoretické části se zaměřují nejprve na koncept stáří a vysvětlení pojmu senior. Následně se zabývám partnerstvím ve stáří a zkušeností ovdovění a rozvodu u seniorů a jejich vlivem na vstup do nového partnerského vztahu. Dále se zaměřují na genderové odlišnosti v zájmu o nové vztahy a poté popisují druhy partnerských vztahů, do kterých tito lidé vstupují. Nakonec se věnují vlivu vzdělání na nová partnerství ve stáří. V praktické části popisují vlastní výzkumné otázky a hypotézy, které jsou podpořeny výzkumy autorů, které zmiňují již v teoretické části. Dále popisují metodologii, design výzkumu a přípravu proměnných, se kterými jsem ve své práci pracovala. Nakonec představuji výsledky mé práce a závěrečné shrnutí.

2 STÁŘÍ A SENIOR

V této kapitole se zaměřím na stručné vymezení toho, co si pod pojmem stáří můžeme představit a jak se tato životní fáze vymezuje. Každý člověk projde od narození několika životními fázemi. Každá životní fáze je ohraničena určitými časovými body, které se mohou mírně lišit. Poslední životní fází člověka je právě stáří, které má horní věkovou hranici vymezenou striktně smrtí. Spodní věková hranice této životní fáze se může lišit, existuje totiž několik jevů a procesů, které nám stáří vymezují a ty jsou pro každého jedince individuální a mohou nastat v různém věku. Rozdílnost nástupu jevů a procesů, které charakterizují stáří je zapříčiněna genetickou odlišností každého jedince, životní historií jedince a v neposlední řadě také společenskými a kulturními faktory, které každého jedince obklopují [Sak, Kolesárová 2012: 14]. Na stáří je ve společnosti nahlíženo spíše negativně, jedním z důvodů může být spojení této životní fáze se smrtí [Vidovičová 2008: 137]. Je to tedy nějaké vědomí toho, že tato životní fáze už se dál nevyvíjí a člověka už po této fázi nic dalšího nečeká.

Alana [1989] také popisuje nemožnost určení počátku stáří. Stáří je tedy spíše proces než stav, který může definovat mnoho životních zlomů. Může to být například odchod do důchodu, ovdovění, nebo to, že se někdo stane babičkou nebo dědečkem. Tyto životní události však mohou přijít i jindy než pouze ve stáří [Alana 1989: 371].

O stáří tedy nelze uvažovat pouze v biologických termínech. Fyzické stárnutí organismu je zajisté důležitým aspektem stáří, dále je ale třeba brát v úvahu i konkrétní podoby a role, které stáří ve společnosti zaujímá, a které jsou rámovány danými kulturními očekáváními [Hasmanová Marhánková 2013: 21].

Identitu seniora definuje mnoho znaků a pro různé kategorie lidí může senior znamenat odlišnou osobu. Například pro dítě bude senior

mnohem mladší člověk než pro dospělého člověka. Věk v těchto znacích hraje důležitou roli, ale je to spíše formální znak, který pomáhá pro úřední vymezení. Dalšími takovými znaky může být také zdravotní stav člověka, kondice, stav mysli, životní styl nebo sociální pole. Tyto znaky už se ale určují mnohem hůře než věk [Sak, Kolesárová 2012: 25].

Z výzkumů Saka a Kolesárové [2012] také vyplývá, že seniorem se v české populaci stává člověk, který se nachází mezi 60. a 70. rokem života. Dalším znakem, který charakterizuje seniora, je podle české populace jeho ekonomický status, tedy to, že pobírá důchod a nechodí do práce. Na třetím místě se umístila role v rodině – lidé spojují seniory s tím, že jsou často prarodiči. Poslední významnější charakteristikou seniora je jeho zdravotní stav nebo zdravotní problémy [Sak, Kolesárová 2012: 27].

Podobný výzkum realizovala i Vidovičová [2008], která zjišťovala, jak lidé charakterizují starého člověka. Na prvním místě se v tomto výzkumu umístil špatný zdravotní stav člověka, na druhém místě lidé uváděli nemožnost se o sebe postarat a až na třetím místě byl uváděn věk [Vidovičová 2008: 104].

Ve své práci budu zkoumat seniory po padesátém roce života. Budu čerpat data z databáze SHARE, která se zaměřuje na osoby ve věku padesát let a více. Tito lidé, zejména ženy, jsou již v post-reprodukční fázi života, bude u nich tedy zajímavé zkoumat vstupování do nových partnerských vztahů, které nebude ovlivněno reprodukcí.

3 PARTNERSTVÍ VE STÁŘÍ

Partnerství je spíše zkoumáno u mladé a střední generace lidí, starší generace jsou z tohoto zkoumání většinou vynechány. Partnerství ve stáří je ale zajímavé zkoumat už z toho důvodu, že jedinci v této fázi života přistupují k utváření nových partnerských vztahů s jinými očekáváním a investicemi [Hasmanová Marhánková 2012: 194]. Stáří je spojováno s proměnou intimity a vzhledu a v tomto důsledku se proměňuje i sociální status daného jedince. Společnost jej v důsledku těchto změn bere jako starce a to podmiňuje i chování společnosti k dané osobě [Vágnerová 2007: 314-315]. Tyto důvody mohou vést k tomu, že se navazování partnerských vztahů ve stáří nevěnuje tolik studií.

Navazování nových partnerství ve stáří vidí společnost spíše odmítavě, zvláště, jde-li o nově navázané manželství. Toto nové manželství ve stáří může vyvolat nechtěné změny v rodině. Nový partner je brán spíše jako osobní záležitost daného jedince a zřídka je začleněn do příbuzenského systému. Později může dojít i k problémům s dědictvím [Alana 1989: 378-379]. Milostné vztahy starších lidí jsou tak brány jako něco výstředního a nechtěného. Což opět může přispívat k tomu, že není příliš studií, které by se věnovaly navazování partnerských vztahům ve stáří.

Partnerství v mladém věku má úplně jiný význam než ve stáří, protože by se mělo stát základem nové rodiny. Ve stáří je v první řadě významná změna životního stylu, která se pojí s odchodem do důchodu a vznikem volného času. Dále je zde důležitý aspekt pomalého zhoršování zdravotního stavu. V důsledku toho se soužití partnerů v této životní fázi mění. Mnoho běžných povinností už nemusí zvládnout bez pomoci a tak jsou na sobě partneři více závislí. Další důležitou změnou je proměna intimity. V tomto věku je pro partnery důležitá hlavně jistota blízkosti, sdílení života a vzájemná důvěra. [Vágnerová 2007: 372-373]. Mluvíme-li o manželství, máme tendenci spojovat ho s intimitou. Tato představa

však může být zavádějící. Manželství nutně nemusí být spojeno s intimitou a to platí hlavně u lidí ve stáří. Lidé v této životní fázi mají více času rozvíjet unikátní a různorodé intimní partnerské vztahy [Bond et al. 2007: 192].

Vznik nového partnerského vztahu v této životní fázi je podmíněn mnoha skutečnostmi a je k němu přistupováno spíše odmítavě. Motivy, které vedou starší lidi k navázání nového vztahu jsou - strach ze samoty, potřeba opory, sdílení různých životních problémů a v některých případech i potřeba intimních prožitků. [Vágnerová 2007: 382]. Podle Vinick [1978], mnoho lidí vypovědělo, že pokud by neměli partnera, museli by vyhledávat institucionální pomoc, protože sami by vše nezvládli [Vinick 1978: 362].

Důvody k založení partnerského vztahu v mladém věku se tedy liší od důvodů v pozdějším věku. Naprosto zde samozřejmě vypadá důvod reprodukce nebo založení rodiny. Nejčastějšími důvody se zdají být – potřeba péče, emoční podpory, jisté intimity nebo sdílení problémů i radostí s někým dalším.

Při navazování nových partnerských vztahů ve stáří je důležité sledovat i předchozí zkušenosti jedinců. Strategie a volby spojené s novým partnerstvím se mohou lišit na základě odlišné zkušenosti například s ovdověním nebo rozvodem. Tyto zkušenosti pak ovlivňují nejen volbu nového partnera, ale i uspořádání a podobu nového partnerského vztahu [Hasmanová Marhánková 2012: 196].

3.1 Ovdovění a rozvod

V této podkapitole se zaměřuji na možná ukončení manželství. Ukončení manželství rozvodem nebo ovdověním může být zkušeností lidí v kterémkoliv věku, ve stáří je však jedna z těchto možných ukončení manželství nevyhnutelná a předchází možnému novému vztahu.

Vzniklé manželství lze ukončit různými právními způsoby, které se odvíjí vždy od dané země a její kultury. Všechny možné právní zániky manželství se však pohybují mezi dvěma způsoby. Jedním z nich je rozvod, který považuje manželství za smlouvu a rozchod manželů za věc jejich soukromé dohody. Manželství je potom možné ukončit za určitých podmínek, o kterých rozhodne soud. Další způsob ukončení manželství považuje tento svazek za posvátný a stabilní. V takovém případě je pak možné ukončit manželství pouze úmrtím jednoho z partnerů [Možný 2002: 172].

Rozvodovost prošla v České republice i jinde v Evropě mnoha změnami. Největší změnou byl dlouhodobý nárůst rozvodovosti během 20. století. Tento nárůst začíná v 50. letech minulého století na 10% úhrnné rozvodovosti a končí v současnosti s 50% pravděpodobností rozpadu manželství. S nárůstem rozvodovosti se však postupně měnila struktura rozvedených manželství. Od 80. let minulého století se zvyšuje rozvodovost starších manželství vzhledem k věku a k délce manželství. Tento jev lze vysvětlit změnou počátku manželství. Za komunismu bylo běžné vstupovat do manželství a zakládat rodinu v dřívějším věku než je tomu dnes. Tato dřívější manželství se pak rozváděla ve věku, ve kterém dnes někteří lidé teprve uzavírají první sňatek [Fučík 2013: 40-41].

Rozvod u starších lidí ve věku 50 a více let lze vysvětlit i několika dalšími důvody. Jedním z nich může být zkušenost rozvodu již v mladším věku. Lidé, kteří jsou již v několikátém manželství, mají větší pravděpodobnost, že se rozvedou, než lidé v prvním manželství. Dalším důvodem může být vnímání rozvodu jako něčeho běžného. V posledních letech už rozvod není ničím neobvyklým. Pokud se rozvádějí i další lidé kolem nás, pak je rozvod jednodušší. Třetím důvodem je větší finanční nezávislost žen, které již nepotřebují partnera k ekonomickému zajištění. Posledním důvodem zvyšování rozvodovosti u starších lidí je fakt, že délka života se prodlužuje a tím vzniká menší pravděpodobnost, že

manželství skončí ovdověním a prodlužuje se doba, kdy může dojít k rozvodu [Brown, Lin 2012: 732].

Ovdovění je běžnou součástí stáří a jednou z možných způsobů jak ukončit manželství. I přes vysokou pravděpodobnost ovdovění ve stáří, nesou lidé tuto událost emočně těžce. Zkušenost ovdovění je dokonce těžší pro starší lidi než pro jedince v mladší fázi života. U jedinců ve stáří je ovdovění spojeno se ztrátou smyslu života a důležité složky identity. U takových jedinců se významně zvyšuje pocit prázdnoty a osamělosti, který může vést i ke zhoršení fyzického zdraví. S ovdověním se dále pojí i ztráta navyklého denního režimu a motivace k dodržování každodenních činností, které se jeví jako zbytečné [Vágnerová 2007: 376]. Je zde tedy patrný rozdíl mezi ovdověním v mladším a ve starším věku. Starší lidé ovdověním ztrácí někdy i celoživotního partnera a spíše si nepřipouští, že by ještě mohli najít partnera nového.

Ve výzkumu Hasmanové [2012] se ukázalo, že ženy braly smrt manžela jako zlomový okamžik jejich života a zásadní narušení úvah o další budoucnosti. Strategie, které ženám pomáhaly vyrovnat se s ovdověním, měly společnou snahu hledání nových cest, jak naplnit čas a zapomenout na ztrátu partnera. Jednou ze strategií těchto žen byla volba důsledného úniku. Ženy při této strategii volily změnu prostředí a opouštěly všechno, co jim připomínalo ztrátu partnera. Jako například odstěhování se z venkova do města a nalézání nových přátel a aktivit [Hasmanová Marhánková 2012: 203].

Navazování nového partnerského vztahu po ovdovění je problematické hlavně z hlediska nového manželství. Ženy k navázání nového manželství přistupují spíše odmítavě [Hasmanová Marhánková 2012: 209]. Chtějí si zachovat svoji nezávislost hlavně v případě, že by nový partner znova onemocněl a ony by se o něj musely opět starat [Vágnerová 2007: 381]. Jako výhody nového manželství uvádějí ženy

lepší finanční zajištění a ochranu před samotou. Hlavně u aktivních žen však převládaly nevýhody spojené se ztrátou nabyté nezávislosti a novým životním stylem [Hasmanová Marhánková 2012: 210]. Z tohoto závěru je patrný i jistý pozitivní důsledek konce partnerství, který je spojen s novou svobodou a nezávislostí jedinců.

Z výzkumu Hamplové [2012] víme, že rozvedení senioři vstupují do vztahů častěji než senioři ovdovělí, tento rozdíl je patrný hlavně u žen [Hamplová 2012: 7]. De Jong Gierveld [2004] ve svém výzkumu také potvrzuje rozdíl vstupu do nového partnerství mezi rozvedenými a ovdovělými seniory. Vztahuje tento rozdíl také k typům nového svazku. Do nového manželství vstupují spíše rozvedení než ovdovělí, u nesezdaných soužití se ale tyto počty zvyšují i u ovdovělých seniorů. Ovdovělí senioři vstupují hlavně do takové formy vztahu, ve kterém nesdílí společnou domácnost [De Jong Gierveld 2004: 239]. Davidson [2002] také popisuje rozdíl vstupu do nového manželství po rozvodu a ovdovění. Rozvedené ženy, ve věku 55 – 64 let, vstupují do nového vztahu až třikrát častěji než ženy se zkušeností ovdovění. Zajímavé ovšem je, že rozvedené ženy, ve věku 65 – 74 let, mají větší zájem o nové manželství než ovdovělí muži v tomto věku [Davidson 2002: 46]. Pro vstup do nových partnerských vztahů je tedy důležitý vliv předchozího ukončení sňatku a genderové rozdělení na sňatkovém trhu.

3.2 Gender a vstup do partnerských vztahů – sňatkový trh

V této kapitole stručně představím sňatkový trh a jeho specifika v pozdějším věku. Dále se zaměřím na to, jak gender může ovlivňovat zájem o založení nového partnerského vztahu ve stáří.

Sňatkový trh je metaforou pro určitý sociální prostor, který existuje v každé společnosti. V tomto prostoru se setkávají, vytřídíují a vzájemně oceňují potenciální partneři. Na sňatkovém trhu se ocitne každý člen společnosti, který má o sňatek zájem a následkem toho, je pak každý

takovýto člen společností redefinován. Důsledkem sňatkového trhu však nejsou redefinováni pouze jedinci, kteří mají o sňatek zájem, ale i tací, kteří o sňatek nestojí. Sňatkovým trhem tak jedinci procházejí v určité životní fázi a někteří i několikrát. Nejčastější příčinou návratu na sňatkový trh je rozvod nebo ovdovění [Možný 2002: 100]. Lidé ve stáří, kteří mají zájem o nové partnerství, se tedy ocitnou na sňatkovém trhu i několikrát za život.

Dnešní doba je charakteristická stárnutím populace. To znamená, že se prodlužuje střední délka života. Od roku 2000 do roku 2016 se v České republice prodloužil mediánový věk o 4,2 let. V porovnání s ostatními evropskými zeměmi jsme tak na střední pozici. Nejvíce zestárli obyvatelé Litvy, jejichž mediánový věk vzrostl o 7,3 let a nejméně zestárli obyvatelé Švédska, kde se mediánový věk prodloužil pouze o 1,6 roku [ČSÚ 2017]. Převážná většina seniorů nad 60 let dále zastává tradiční věkovou heterogamii vzhledem k partnerství. To znamená, že stále zastávají názor, že muž by měl být v partnerství starší než žena [Vidovičová 2008: 93]. Tyto skutečnosti přispívají k tomu, že ženy ve stáří mají větší šanci ovdovění než muži a na sňatkovém trhu tyto ženy muže početně převyšují. Tradiční věková heterogamie dále přispívá k lepšímu postavení mužů na sňatkovém trhu. Muži si tak mohou vybírat z většího množství potenciálních partnerek [Hasmanová Marhánková 2012: 197].

Výše zmíněné skutečnosti podporují zjištění, která tvrdí, že muži senioři vstupují do nových vztahů častěji než ženy seniorky. Podle Carr [2004] má zájem o nový vztah až 30% mužů a to již šest měsíců po ovdovění. U žen má v této době zájem o nový vztah pouze 16%. V období osmnácti měsíců po ovdovění, má zájem o nové manželství 26% mužů a 19% žen. U zájmu o chození na rande byly zjištěny ještě větší rozdíly. Muži mají tento zájem až v 37%, ale ženy pouze v 15% [Carr 2004: 1058]. Tento genderový rozdíl je patrný po 60. roce života, nejvíce však ve věku nad 75 let, kdy mají rozvedení i ovdovělí muži

mnohem větší zájem o vstup do nového partnerského vztahu než ženy [Davidson 2002: 46].

Tento vyšší zájem, o nové partnerství u mužů, může být zapříčiněn i genderově rozdělenou prací v domácnostech. Obecně, ženy stráví za týden třikrát více času domácími pracemi než muži. Pokud se ale manželství rozpadne, osamocení partner musí změnit svoje každodenní návyky. Ženy po rozpadu manželství tráví domácími pracemi méně času než před tím. Muži ale naopak tráví více času domácími pracemi, v porovnání s dobou, kdy žili v manželství [Utz 2004: 696]. Tato skutečnost může být jednou z příčin vyššího zájmu o nové manželství u mužů. Dále odlišnému zájmu o nový vztah přispívá i rozložení mužů a žen na sňatkovém trhu v pozdějším věku a v neposlední řadě i odlišné zisky, které mají z manželství a dalších vztahů muži a ženy.

Osamocení muži ve stáří nesou ztrátu partnerky mnohem hůře než ženy ztrátu partnera. To může být zapříčiněno tím, že muži se mnohem méně angažují v rodině a v dalších vztazích. Další příčinou může být jejich dvojí ztráta, která ve stáří přichází, tedy ztráta práce a navíc i partnerky. Neposledním důležitým aspektem je fakt, že muži mají ve většině případů malou zkušenost s domácími pracemi a vařením [Vinick 1978: 360], jak už bylo zmíněno výše. Tyto aspekty dále přispívají k tvrzení, že starší muži mají po ztrátě partnerky mnohem vyšší zájem na tom, aby si našli partnerku novou.

Ženy hledají spíše takového partnera, se kterým mohou jít ven a pobavit se. Muži jsou spíše orientovaní na domov a hledají někoho, kdo by se o ně staral. Ženy se ale takovým vztahům spíše vyhýbají, zvláště po ovdovění, kdy se o jednoho partnera již staraly a nechtějí to zažívat znovu [Davidson 2002: 51]. Ženy i muži mají tedy od partnerství ve stáří jiná očekávání. Ženy hledají spíše pobavení a nějaký pocit sounáležitosti.

Na rozdíl od toho, muži hledají spíše ženu pečovatelku, která se o ně bude moci starat.

3.3 Druhy partnerských vztahů v post-reprodukčním věku

Mezi nejběžnější formy partnerských vztahů zahrnujeme manželství, kohabitace, kde partneři sdílí společnou domácnost, ale nejsou sezdaní, dále partnerství, ve kterém partneři nesdílí společnou domácnost, takzvané living apart together (LAT) a poslední formou, jak přistupovat k partnerství, jsou singles, ti žijí bez stálého partnera. V této kapitole se dále zaměřím na možné definice těchto partnerských vztahů a na to, jak k těmto druhům vztahů přistupují lidé ve stáří.

Partnerské vztahy v pozdějším věku mají zpravidla jinou formu ustavení než vztahy v mladším a produktivním věku. Lidé v této fázi života volí spíše taková soužití, kde nemusí výrazně měnit svoje každodenní návyky, sociální vztahy a dělbu práce. Takové vztahy se zpravidla vyznačují odděleným bydlením, které těmto lidem poskytuje dostatečnou nezávislost [Karlsson, Borell 2002 in Hasmanová Marhánková 2012: 196].

3.3.1 Kohabitace

Kohabitace jsou jednou z možností nesezdaných soužití. V současné době roste obliba těchto kohabitací hlavně u svobodných lidí, v menším měřítku pak i u lidí rozvedených a ovdovělých [Vohlídalová 2014: 86]. U kohabitací a jiných forem nesezdaného soužití je však problematické to, že nejsou detailně pozorována jako manželství a rozvody.

Levin [2004] popisuje rozdíl mezi manželstvím a kohabitací. Manželství a kohabitace mají mnoho společného. Partneři v těchto druhých vztahu žijí ve společné domácnosti a v každodenním životě udržují podobnou rutinu. Rozdíl mezi manželstvím a kohabitací je hlavně

ve svatebním rituálu. Páry žijící v kohabitaci nejsou manželé. V každodenním životě ale partnery tento fakt většinou neovlivňuje. Největší rozdíly mezi nesezdanými a manželskými páry jsou znatelné v důsledcích, které souvisí s rozpadem daného vztahu [Levin 2004: 223].

Chevan [1996] pozoroval až trojnásobný nárůst kohabitací u starších lidí mezi lety 1980 a 1990. Je pravděpodobné, že počet kohabitací ve stáří poroste u lidí, kteří mají zkušenost kohabitace z mládí. Mladí lidé volí formu kohabitace hlavně ve fázi před manželstvím. I když se sociální tlak na zakládání manželství snižuje, mladí lidé ho přesto často pociťují. Především tehdy, když se chystají založit rodinu a mít děti. Na lidi ve stáří už tento tlak uvalován není. Není tedy divu, že počty kohabitací ve stáří se zvyšují. Z výsledků tohoto výzkumu dále vyšlo najevo, že do kohabitací ve stáří vstupují zejména muži. Vysoké procento starších mužů žijících v kohabitaci je dáno také tím, že většina těchto mužů si vybírá spíše mladší partnerky. Zajímavé také je, že mezi důvody, které vedou starší páry k formě kohabitace, se čím dál, tím více objevuje potřeba péče [Chevan 1996: 659-662].

Postupné zhoršování zdraví u lidí ve vyšším věku tedy vede k vyššímu zájmu o kohabitace s partnerem/partnerkou, protože tak o sebe partneři mohou více pečovat a pomáhat si. Jak už ale bylo zmíněno výše, tento jev není samozřejmostí u všech starších lidí. Ženy se tohoto spíše obávají a nechtějí se opět starat o dalšího muže.

Sdílení domácnosti může mít výhody v tom, že o sebe lidé mohou lépe pečovat a vzájemně se podporovat. Negativními důsledky však může být frustrace, když jeden z partnerů vkládá do vztahu méně času, energie a peněz než partner druhý. Dalším negativem kohabitace u starších lidí může být ztráta kontaktu s dětmi a přáteli, a to hlavně v případě, že nový vztah zahrnuje opuštění domova a stěhování [De Jong Gierveld 2004: 237]. Tyto negativní důsledky mohou vést jedince ke

zvolení jiného partnerského vztahu a to především ke vztahu s odděleným bydlením (LAT), kde se těmto případným nevýhodám vyhnou.

3.3.2 Living apart together (LAT)

Další formou partnerských vztahů, ne jen ve stáří, je typ partnerství bez společné domácnosti – living apart together (LAT). Tento typ vztahu není přesně a jednotně definovaný. Jednou z často citovaných definic je vymezení od Levina a Trosta [1999], kteří definují LAT vztah jako takový pár, který nesdílí stejnou domácnost. Oba partneři tedy žijí ve své vlastní domácnosti, kde mohou žít i další lidé. Tito partneři se vnímají jako pár a cítí, že i jejich blízké okolí je za pár považuje. LAT vztahy mohou být zakládány lidmi stejného i opačného pohlaví [Levin a Trost 1999: 281].

Karlsson a Borell [2002] se také zabývají formou LAT vztahů. Tyto vztahy jsou podle nich alternativní formou kohabitanace. Liší se v tom, že ve formě vztahu LAT partneři nesdílejí společný domov [Karlsson, Borell 2002: 11]. Tento typ partnerství by neměl být považován za méně intimní nebo emočně vzdálený. Tito partneři popisují svůj vztah jako hluboce intimní a plný vzájemné důvěry. Motivy, které vedli partnery k výběru tohoto vztahu, jsou například finanční okolnosti nebo předchozí zkušenost nevydařeného vztahu. Ženy uváděly jako výhody odděleného soužití například to, že si nemusejí zvykat na partnerovy zvyklosti a stereotypy a odlišné způsoby řešení různých situací ve společné domácnosti. Dalším důvodem může být to, že lidé ve starším věku nechtějí prodávat svůj byt nebo dům, protože mají k tomuto majetku vázané vzpomínky. V neposlední řadě byl mezi motivy, které vedou partnery k formě LAT uváděn aspekt: být přístupný pro děti a vnoučata [Karlsson a Borell 2002: 15-16]. Tato přístupnost se může měnit na základě změny bydliště nebo trvalé přítomnosti nového partnera.

Možný [2006] popisuje formu partnerství bez společného bydlení, jako druhou nejčastější formu odděleného partnerství v České republice. Tato forma partnerství je podle Možného volena mladými lidmi, kteří jsou v bytové tísní a nemají zatím finanční prostředky na společný byt. Největší podíl partnerství s odděleným bydlením v České republice však tvoří páry starších lidí a důchodců. Lidé v této životní fázi většinou vlastní svůj byt, kde bydlí sami, ale nechtějí se sestěhovat z obav, že by se vztah rozpadl [Možný 2006: 254].

3.3.3 Singles

Vymezení pojmu singles se liší, někteří singles vymezují jako „dobrovolnou nepárovost“, jiní ho definují s ohledem na věk. Ve většině jsou to ale lidé, kteří žijí ve stavu, ve kterém nikoho neoznačují jako stálého partnera. Tito lidé se mohou lišit a mohou mít různé charakteristiky. Mohou to být lidé z různých věkových skupin. Například mladí lidé, kteří se před vstupem do vážného vztahu věnují své kariéře. Dále i lidé ve středním věku, kteří ještě nepotkali toho pravého partnera a samozřejmě starší lidé, kteří po ztrátě partnera nechtějí navazovat další partnerský vztah [Hašková, Vohlídalová 2014: 104-105].

Podle Vohlídalové [2014] žije nejvíce lidí v manželství nebo jako singles – bez vážného partnerského vztahu. Forma singles významně narůstá hlavně u lidí ve věku 55 let a více a to hlavně u žen. Nejnižší preference života v manželství je u mužů v mladším věku (25 – 34 let). Ve stáří (50 – 60 let) jsou preferovány nemanželské nebo žádné vztahy hlavně ženami [Vohlídalová 2014: 85]. Tento výzkum nám opět potvrzuje rozdílnost zájmu o vstup do nového partnerského vztahu podle genderu.

3.3.4 Pozdní manželství

Podle Vinick [1978] je alternativní formou partnerství ve stáří také manželství, ve většině případů je v téhle fázi života manželství opakované. Do manželství ve stáří příliš lidí nevstupuje, avšak pokud tak

učiní, jsou s tímto stavem spokojeni. Manželství ve stáří volí spíše lidé, kteří znají někoho, kdo do pozdního manželství také vstoupil. Nejvíce se bojí reakcí okolí a svých příbuzných [Vinick 1978: 360-362]. I přes to, že tento výzkum již není aktuální, můžeme z něj dále usuzovat, že nové manželství ve stáří je silně ovlivněno okolím jedinců. Pokud kolem sebe tito lidé mají jedince, kteří do tohoto vztahu vstoupili, pak od nich mají zprostředkovanou zkušenost, která jim pomáhá překonat případný strach z tohoto vztahu a je pro ně tudíž jednodušší založit nové manželství také.

Muži ve stáří mají větší zájem o založení nového vztahu než ženy a volí častěji i nová manželství. Ženy o tyto vztahy tak velký zájem neprojevují a volí častěji formu partnerství s odděleným bydlením LAT. Dále se objevuje rozdíl mezi ovdovělými a rozvedenými seniory. Lidé se zkušeností ovdovění volí také častěji formy s odděleným bydlením nebo kohabítace, kdy partneři sdílejí jednu domácnost, ale nejsou sezdáni. Průměrný věk lidí při posledním rozpadu manželství je u lidí, kteří dále zvolili formu LAT, 59 let. Tento věk je vyšší než věk lidí, kteří se po posledním rozpadu rozhodli založit nové manželství. Věk posledního rozpadu manželství je u lidí, kteří dále zvolili formu nového manželství, 42 let [De Jong Gierveld 2004: 239].

3.4 Vliv vzdělání na partnerství v post-reprodukčním věku

Vlivem vzdělání na partnerské vztahy u starších lidí se příliš studií nezabývá. Tyto studie bývají ve většině zaměřeny na mladší jedince ve spojení s jejich ekonomickým postavením a také s prvním vstupem do manželství [Kreidl 2012; Hamplová 2003].

Zkoumání vlivu vzdělání na partnerství v post-reprodukčním věku je ale také zajímavé zkoumat, a to hlavně z toho důvodu, že vyšší dosažené vzdělání předpokládá jak vyšší socioekonomický status [Sweeney 1995: 487], tak vyšší míru aktivity člověka [De Jong Gierveld 2004: 237]. Tyto dva aspekty spojené s vyšším dosaženým vzděláním, by tedy měly

zvyšovat pravděpodobnost a šance daného jedince, že založí nové partnerství.

Tato tvrzení potvrzuje výzkum Hamplové [2012], ve kterém se ukázalo, že jedinci s vyšším dokončeným vzděláním vstupují častěji do nových partnerských vztahů ve stáří než ti jedinci, kteří mají nižší dokončené vzdělání. Lidé s dokončeným vysokoškolským vzděláním vstupují do nových pozdních vztahů až dvakrát častěji než lidé, kteří mají základní vzdělání. Muži se základním vzděláním vstupují do nových vztahů v 18% a muži s vysokoškolským vzděláním až v 30%. U žen jsou tyto rozdíly menší, pořád ale platí, že čím vyšší mají vzdělání, tím spíše vstoupí do nového vztahu. Ženy se základním vzděláním vstoupí do nového pozdního vztahu v 6% a ženy s vysokoškolským vzděláním vstoupí do nového vztahu v 11% [Hamplová 2012: 7]. De Jong Gierveld [2004] ve svém výzkumu potvrdil stejný výsledek. Muži s vyšším vzděláním mají vyšší pravděpodobnost, že založí nový partnerský vztah ve stáří než muži s nižším dosaženým vzděláním. Tento vliv vzdělání platí stejně i pro ženy [De Jong Gierveld 2004: 240].

Vyšší dosažené vzdělání tedy předpokládá vyšší socioekonomický status. Z toho tedy můžeme usuzovat, že tento jedinec je atraktivnější pro potenciální nové partnery a partnerky. Dále vyšší vzdělání předpokládá vyšší míru aktivity člověka a může tak být příčinou vyšší pravděpodobnosti, že jedinec potká nového partnera či partnerku a naváže tak nový vztah. Z těchto důvodů je tedy zajímavé zabývat se dále i vlivem vzdělání na partnerství v post-reprodukčním věku.

4 CÍL VÝZKUMU, OTÁZKY A HYPOTÉZY

V této kapitole se zaměřím na představení cílů a výzkumných otázek mé bakalářské práce. Dále se budu zabývat popsáním a odůvodněním vybraných hypotéz, které byly nastíněny již v teoretické části této práce.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Téma mé bakalářské práce se zaměřuje na *Partnerské vztahy v post-reprodukčním věku*. Toto téma může být zkoumáno z mnoha úhlů pohledu a můžeme při tomto zkoumání zohledňovat velké množství různých aspektů, které mohou partnerské vztahy ve stáří ovlivňovat. Já jsem se zaměřila pouze na určité aspekty, které mohou působit na přijetí či odmítnutí nového partnerského vztahu ve stáří. Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jak určité aspekty ovlivňují přijímání nebo odmítání nových partnerských vztahů u lidí z České republiky, kterým je více než 50 let. Mezi tyto aspekty patří gender, rodinný stav, dosažené vzdělání a věk.

Mezi mé výzkumné otázky tedy patří: *Existuje rozdíl ve vstupu do nového vztahu ve stáří mezi muži a ženami? Ovlivňuje vstup do nového vztahu ve stáří předchozí zkušenost ovdovění nebo rozvodu? Jak ovlivňuje vstup do nového vztahu ve stáří dosažené vzdělání těchto lidí? Liší se zakládání nových partnerských vztahů ve stáří podle věku?*

4.2 Hypotézy

Podpoření pro mé hypotézy již z většiny zaznělo v teoretické části této práce. Zde ale představím hypotézy konkrétněji a zopakuji to, z čeho u těchto hypotéz vycházím a co je podporuje.

První hypotézou (H1) je výrok „*Muži ve stáří vstupují do nových partnerských vztahů častěji než ženy*“. Tuto hypotézu potvrzuje například Carr [2004], Davidson [2002] nebo Utz [2004], kteří se ve svých studiích zabývali genderově odlišným zájmem o nové vztahy ve stáří. Z těchto

studií vyšlo najevo, že vyšší zájem o tyto vztahy mají právě muži. Je to z toho důvodu, že muži mají v tomto věku lepší postavení na sňatkovém trhu v porovnání se ženami, kterých je v tomto věku podstatně více, díky vyšší úmrtnosti mužů ve starším věku. Dalším důvodem může být tradiční genderové rozdělení rolí v domácnosti. Muži spíše hledají ženu pečovatelku, která by se o ně starala a pomáhala jim s domácími pracemi.

Další hypotézou (H2) je tvrzení, že *„Lidé se zkušeností rozvodu budou zakládat nový partnerský vztah častěji než lidé se zkušeností ovdovění“*. Tuto hypotézu potvrdila ve svém výzkumu Hamplová [2012]. Tento výzkum je ojedinělý v tom, že se zaměřuje i na české prostředí starších lidí a jejich partnerských vztahů a při tom využívá kvantitativních metod zkoumání. Hamplová zde potvrdila, že nový partnerský vztah naváží spíše lidé, kteří mají zkušenost s rozvodem. U lidí se zkušeností ovdovění je navázání nového vztahu méně pravděpodobné. Tímto se dále zabýval De Jong Gierveld [2004], který se zaměřil i na různé formy vztahů, které si tito lidé vybírají. Z tohoto výzkumu vyšlo najevo, že nový vztah naváže spíše rozvedený člověk. Při vstupu do vztahů s odděleným bydlením však stoupají i počty ovdovělých seniorů. Dalším autorem, který potvrzuje tuto hypotézu, je Davidson [2002]. Ten tyto skutečnosti zkoumal i ve spojení s genderem a potvrdil, že pro výběr a vstup do nového vztahu je důležitá předchozí zkušenost ovdovění nebo rozvodu.

Třetí hypotéza (H3) zní *„Lidé s vyšším vzděláním mají větší pravděpodobnost, že naváží nový vztah ve stáří, než lidé s nižším vzděláním“*. Tuto hypotézu opět potvrdila Hamplová [2012] a De Jong Gierveld [2004]. Z obou výzkumů vyšlo najevo, že vyšší dosažené vzdělání předpokládá vyšší pravděpodobnost založení nového vztahu v pozdním věku. Lze tedy předpokládat, že vyšší dosažené vzdělání předpokládá vyšší socioekonomický status a aktivitu člověka, což je atraktivnější pro potenciální partnery.

Čtvrtou hypotézou (H4) se pro můj výzkum stalo tvrzení, že „*S přibývajícím věkem u seniorů klesá pravděpodobnost založení nového vztahu*“. Předpokládám tedy, že vyšší věk u seniorů bude znamenat menší aktivitu, tedy menší možnost seznámit se s potenciálním partnerem, neochotu zakládat nějaký nový vztah nebo zhoršení vzhledu a zdraví, což také vede k menší pravděpodobnosti navázání nového partnerství.

5 METODOLOGIE

V kapitole metodologie popíši, jak jsem postupovala při realizaci svého výzkumu. Nejdříve se zaměřím na design výzkumu, poté rozeberu konstrukci proměnných, které jsem ke svému výzkumu potřebovala a nakonec postup analýzy proměnných a konstrukci výsledků.

5.1 Design výzkumu

Výzkum jsem realizovala pomocí kvantitativních metod, konkrétně sekundární analýzou dat z panelového šetření SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe). Tento projekt se zabývá lidmi, kterým je 50 let a více a zaměřuje se na zdraví, socioekonomický status a sociální a rodinné vztahy respondentů. Projekt byl realizován v sedmi vlnách, přičemž data pro Českou republiku jsou v současnosti dostupná pro vlny 2-6. První vlna se v České republice nekonala a data ze sedmé vlny ještě nejsou zveřejněná. Dále třetí vlna tohoto projektu se zaměřuje na životní historie jedinců. Respondenti zde odpovídali na otázky týkající se jejich celého života a data tak mají retrospektivní charakter a nejsou kompatibilní s ostatními vlnami.

Ve svém výzkumu jsem analyzovala data z druhé, čtvrté, páté a šesté vlny. Data z druhé vlny byla sbírána v roce 2007 a zúčastnilo se jí celkem 2 750 respondentů z České republiky. Čtvrtá vlna probíhala v roce 2011 a té se zúčastnilo 5 539 respondentů z České republiky. Pátá vlna byla realizována v roce 2013 a z České republiky zde bylo 5 643 respondentů a šestá vlna proběhla v roce 2015 a v té odpovídalo 4 858 respondentů z České republiky.

5.2 Data, proměnné

Pro výběr vhodných proměnných pro můj výzkum, jsem si nejdřív musela prostudovat dotazníky, na které respondenti odpovídali. Vybrala jsem otázky: *Jaký je váš rodinný stav? Změnil se váš rodinný stav od posledního dotazování? Máte partnera/ku, který/á žije mimo tuto*

domácnost? Máte partnera/ku, který/á žije s vámi v domácnosti? Jaké je vaše nejvyšší dokončené základní nebo středoškolské vzdělání? Jaké odborné nebo vysokoškolské vzdělání jste ukončil/a?

Pro úpravu dat i analýzu jsem použila software Stata 13. Jednotlivé vlny jsem spojila a poté převedla spojená data z takzvané „long“ formy na „wide“ formu, pomocí příkazu reshape. Tímto mi z původních 18 445 pozorování vzniklo pouze 8 419 pozorování a z 15 proměnných vzniklo 38 proměnných. V každé vlně přibyli noví respondenti.

Závislou proměnnou se stalo partnerství. Konkrétně tedy to, zda respondent, který je v jedné vlně single, vstoupí v další vlně do nějakého partnerství nebo zůstane dále single. Tato proměnná měla hodnoty manželství, kohabítace, LAT, single a registrované partnerství. Tuto proměnnou jsem konstruovala z proměnné rodinný stav a z otázek na to, zda respondenti mají nějakého partnera v domácnosti nebo mimo domácnost. Nejprve jsem proměnnou rodinný stav upravila tak, že pokud respondent odpověděl, že od minulého dotazování svůj rodinný stav nezměnil, pak získal jeho rodinný stav stejnou hodnotu, kterou odpověděl v předchozí vlně dotazování. Následně jsem tedy zkonstruovala proměnnou partnerství. Pokud měl respondent hodnotu manželství v rodinném stavu, pak ji dostal i v partnerství. Pokud byl respondent svobodný, v manželství bez soužití, rozvedený nebo ovdovělý, ale měl partnera, který s ním žil ve stejné domácnosti, pak dostal hodnotu kohabítace. Pokud byl respondent opět svobodný, v manželství bez soužití, rozvedený nebo ovdovělý, ale měl partnera, který s ním nežil ve stejné domácnosti, pak respondent dostal hodnotu LAT a pokud neměl tento respondent partnera v domácnosti ani mimo domácnost, pak dostal hodnotu single. Nakonec, pokud měl respondent hodnotu registrované partnerství u rodinného stavu, pak mu tato hodnota byla přiřazena i u proměnné partnerství. Hodnoty proměnné partnerství ukazuje tabulka 1.

Tabulka 1 – Rozdělení respondentů podle partnerství

Partnerství	2. vlna	4. vlna	5. vlna	6. vlna
Manželství	1708 (63,7%)	3502 (65,7%)	3433 (63,8%)	2732 (62,5%)
Kohabitace	165 (6,2%)	260 (4,9%)	293 (5,4%)	242 (5,5%)
LAT	57 (2,1%)	113 (2,1%)	5 (0,1%)	102 (2,3%)
Single	746 (27,8%)	1452 (27,2%)	1645 (30,5%)	1290 (29,5%)
Registrované partnerství	4 (0,2%)	11 (0,1%)	8 (0,2%)	6 (0,2%)
Celkem	2680 (100%)	5338 (100%)	5384 (100%)	4372 (100%)

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

Po konstrukci proměnné partnerství jsem si ještě vytřídila respondenty, kteří v některé z vln byli single. Touto úpravou mi zůstalo 2 595 pozorování, se kterými jsem dále mohla pracovat a která mě v mém výzkumu zajímala. Pro potřeby další analýzy se tato proměnná dále stala binární proměnnou, která obsahovala kategorie single a ve vztahu.

Nezávislými proměnnými se v mém výzkumu stal gender, rodinný stav, vzdělání a věk. Četnost hodnot proměnné gender ukazuje tabulka 2.

Tabulka 2 – Rozdělení respondentů podle genderu

Gender	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Muž	598	23,04
Žena	1997	76,96
Celkem	2595	100

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

Proměnnou rodinný stav jsem již upravovat nemusela. Tato proměnná tedy měla hodnoty manželství, registrované partnerství, manželství bez soužití, nikdy v manželství/svobodný, rozvedený a ovdovělý. Zastoupení kategorií proměnné rodinný stav ukazuje tabulka 3.

Tabulka 3 – Rozdělení respondentů podle rodinného stavu

Rodinný stav	2. vlna	4. vlna	5. vlna	6. vlna
Manželství	1708 (63,7%)	3502 (65,6%)	3433 (63,7%)	2732 (62,4%)
Manželství bez soužití	38 (1,4%)	63 (1,2%)	74 (1,4%)	60 (1,4%)
Registrované partnerství	4 (0,2%)	11 (0,2%)	8 (0,2%)	6 (0,2%)
Svobodný	81 (3%)	147 (2,8%)	126 (2,3%)	93 (2,1%)
Rozvedený	314 (11,7%)	664 (12,4%)	712 (13,2%)	564 (12,9%)
Ovdovělý	535 (20%)	951 (17,8%)	1031 (19,2%)	917 (21%)
Celkem	2680 (100%)	5338 (100%)	5384 (100%)	4372 (100%)

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

Proměnnou vzdělání jsem si nejprve vytvořila v každé vlně zvlášť. Tato proměnná je složena z odpovědí na otázky ohledně nejvyššího dokončeného vzdělání základního nebo středoškolského a odborného nebo vysokoškolského. Vytvořila jsem tedy proměnnou vzdělání s hodnotami základní, učiliště bez maturity, střední s maturitou a vysokoškolské. V tabulce 4 je tato proměnná popsána. Ukazuje nám tedy vzdělání u respondentů, kteří byli alespoň v jedné z vln single. Čtyři pozorování byla vyloučena, protože u nich chyběl údaj o vzdělání.

Tabulka 4 – Vzdělání u respondentů, kteří byli alespoň jednou single

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Základní	684	26,4
Učiliště bez maturity	677	26,13
Střední s maturitou	861	33,23
Vysokoškolské	369	14,24
Celkem	2591	100

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

Další nezávislou proměnnou se stal věk respondentů, který je popsán v tabulce 5. Je to věk respondentů v době dotazování. V každé vlně byl tento věk jiný. Ve vlně 2 byl minimální věk 49 a maximální 95. Ve vlně 4 byl minimální věk 50 a maximální 98. Ve vlně 5 bylo nejmladšímu respondentovi také 50 let a nejstaršímu 100 a nakonec v 6. vlně byl minimální věk respondentů 52 a maximální 102.

Tabulka 5 – Věk dle vlny dotazování u respondentů se zkušeností single

	Průměr	Směrodatná odchylka	Min	Max
2. vlna	67,8	10,33	49	95
4. vlna	68,8	9,91	50	98
5. vlna	70	9,64	50	100
6. vlna	71,3	9,19	52	102

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

6 VÝSLEDKY

V této kapitole nejprve představím popisné výsledky toho, zda respondenti vůbec vstupují do nových vztahů a jak často. Poté představím logistickou regresi, ve které zkoumám, jaký vliv mají nezávislé proměnné gender, rodinný stav, vzdělání a věk na závislou proměnnou partnerství.

6.1 Popisné výsledky

Zajímalo mě, jestli senioři vůbec zakládají nové vztahy a případně jak často. Zkonstruovala jsem tedy tabulku 6, ve které je uvedeno, jak se měnilo partnerství u respondentů, kteří byli vždy v první z porovnávaných vln single. Hodnota N jsou tedy respondenti, kteří byli vždy v první z uváděných dvou vln single.

V tabulce 6 je znázorněno, že z druhé do čtvrté a ze čtvrté do páté vlny založila partnerský vztah jen 2-3% lidí. Nejvíce lidí změnilo své partnerství až z páté do šesté vlny, kde tito lidé tvořili téměř 10%. Největší rozdíl se objevuje u možnosti partnerství LAT, které do čtvrté a do páté vlny nezvolil žádný z respondentů, ale do šesté vlny tuto formu partnerství zvolilo 96 respondentů.

Tabulka 6 – Typ vztahu u respondentů, kteří mezi vlnami změnili partnerství z formy single

	2. vlna - 4. vlna 2007-2011	4. vlna - 5. vlna 2011-2013	5. vlna - 6. vlna 2013-2015
Manželství	1 (0,3%)	2 (0,2%)	3 (0,2%)
Kohabitace	7 (2,3%)	15 (1,4%)	24 (1,9%)
LAT	0	0	96 (7,5%)
Single	303 (97,4%)	1063 (98,4%)	1167 (90,5%)
Celkem (N)	311 (100%)	1080 (100%)	1290 (100%)

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

6.2 Výsledky logistické regrese

V této části mé práce představím logistickou regresi, kterou jsem zjišťovala, jaký vztah existuje mezi závislou proměnnou partnerství a nezávislými proměnnými, kterými byl gender, rodinný stav, vzdělání a věk. Proměnná partnerství získala pro tuto analýzu pouze dvě kategorie, single a ve vztahu. Do modelu logistické regrese jsem nejprve zkusila dát místo věku kohorty narození respondentů, ale ty neměly na závislou proměnnou takový vliv jako samotný věk respondentů. Proto jsem se nakonec rozhodla uvést pouze modely s věkem.

V logistické regresi jsem zkonstruovala 3 modely. První model (M1) analyzoval změnu proměnné partnerství u respondentů, kteří byli ve druhé vlně single a do čtvrté vlny buď vstoupili do nějakého vztahu anebo zůstali dále single. Vyjadřoval tedy šance, za kterých respondent zůstane dál single i v další vlně zkoumání. Druhý model (M2) vyjadřoval přechod respondentů, kteří byli ve čtvrté vlně single do páté vlny. A třetí model (M3) vyjadřoval přechod lidí, kteří byli v páté vlně single do šesté vlny. Vždy jsem tedy na základě nezávislých proměnných zkoumala šance

těchto respondentů, za kterých zůstanou single i v další vlně zkoumání. Výsledky logistické regrese jsou prezentovány v tabulce 7.

Tabulka 7 – Logistická regrese - Setrvání single stavu mezi dvěma vlnami

		M1 2. - 4. vlna	M2 4. - 5. vlna	M3 5. - 6. vlna
Gender	Muž	1	1	1
	Žena	1,18	2,97*	2,86***
Rodinný stav	Rozvedený/á	1	1	1
	Ovdovělý/á	0,32	0,44	1,79**
Vzdělání	Základní	0,33	3,17	3,36***
	Učiliště bez maturity	0,09**	1,21	1,73*
	Střední s maturitou	1	0,98	1,46
	Vysokoškolské		1	1
Věk		1,14**	1,07	1,09***
Konstanta		0,04	0,79	0,01***
Celkem (N)		286	992	1192

Pozn.: *** $P < 0.01$, ** $P < 0.05$, * $P < 0.1$

Zdroj: SHARE, vlastní výpočty.

V prvním modelu (M1) jsem tedy zkoumala, jaký vliv mají nezávislé proměnné na to, zda respondent, který byl ve druhé vlně single, zůstane single i ve čtvrté vlně. Původní rozdělení proměnné vzdělání jsem v prvním modelu nemohla použít, protože v kategorii vysokoškolské bylo málo lidí a všichni zůstali single, proto efekt pro tuto kategorii nemohl být odhadnut. Z tohoto důvodu jsem v tomto modelu sloučila vysokoškolské vzdělání se vzděláním střední s maturitou, které se zde stalo referenční hodnotou u vzdělání. V tomto modelu můžeme vidět, že žena má větší šanci než muž, že zůstane single. U tohoto výsledku je však vysoká P-hodnota a tak tento výsledek nemůžeme považovat za statisticky

významný. Dále zde můžeme vidět, že ovdovění má oproti rozvodu negativní vliv na to, zda respondent zůstane single. To znamená, že rozvedený respondent má v tomto modelu větší šanci, že zůstane single než ovdovělý respondent. Tento výsledek ale opět není statisticky významný, protože jeho P-hodnota byla příliš vysoká. Když se podíváme na vzdělání, tak můžeme vidět, že základní vzdělání a vzdělání bez maturity má menší vliv na šanci respondentů, že zůstanou single oproti respondentům, kteří mají vzdělání s maturitou. Lidé bez maturity tedy v tomto modelu spíše založí nový vztah než lidé s maturitou. Tento výsledek můžeme považovat za statisticky významný, protože jeho P-hodnota je menší než 0,05. Tento výsledek by nepotvrzoval moji hypotézu (H3) o tom, že lidé s vyšším vzděláním mají větší pravděpodobnost, že naváží nový vztah ve stáří než lidé s nižším vzděláním. Dále můžeme vidět, že s každým rokem věku roste u respondentů šance, že zůstanou single. Tento výsledek je také statisticky významný a nevyvracel by hypotézu (H4), která říká, že s přibývajícím věkem klesá u seniorů pravděpodobnost založení nového vztahu.

V druhém modelu logistické regrese (M2) jsem se tedy zabývala tím, jaký mají vliv nezávislé proměnné na šanci respondentů, kteří jsou ve čtvrté vlně single, že zůstanou single i v páté vlně zkoumání. Ukázalo se, že ženy mají téměř třikrát větší šanci na to, že zůstanou single oproti mužům. Tento výsledek navíc můžeme považovat za statisticky významný a nevyvracel by moji první hypotézu (H1), která tvrdí, že muži ve stáří vstupují do nových vztahů častěji než ženy ve stáří. Dále můžeme vidět, že rozvedení respondenti mají větší šanci na to, že zůstanou single než ovdovělí respondenti. Tento výsledek však není statisticky významný, protože jeho P-hodnota je příliš vysoká. U proměnné vzdělání již v tomto modelu přibyla kategorie vysokoškolské, která se zde stala referenční hodnotou. Základní vzdělání má v tomto modelu až třikrát vyšší vliv na šanci respondentů, že zůstanou single oproti respondentům s vysokoškolským vzděláním. Vzdělání bez maturity

má také vyšší vliv na to, že respondenti zůstanou single a vzdělání s maturitou má naopak menší vliv na šanci respondentů, že zůstanou single než respondenti s vysokou školou. Tyto výsledky však nemůžeme považovat za statisticky významné. Na konec můžeme říci, že s každým rokem věku respondenta se zvyšuje šance na to, že zůstane single. Výsledky však opět nemůžeme považovat za statisticky významné. Druhý model se bohužel vyznačuje příliš vysokými P-hodnotami a tak nemůže příliš vypovídat o předem stanovených hypotézách.

Ve třetím modelu (M3) jsem tedy zkoumala vliv nezávislých proměnných na šanci respondentů, kteří byli v páté vlně single, že zůstanou single i v šesté vlně. V tomto modelu je prezentováno, že žena má téměř 2,9 krát větší šanci na to, že zůstane single na rozdíl od muže. Tento výsledek je navíc statisticky významný, protože P-hodnota zde byla menší než 0,01. U nezávislé proměnné rodinný stav zde vyšly najevo odlišné výsledky než u prvních dvou modelů. Zkušenost s ovdověním má v tomto modelu téměř 1,8 krát větší vliv na šanci respondenta, že zůstane single oproti rozvedeným respondentům. Tento výsledek je navíc statisticky významný, protože jeho P-hodnota je menší než 0,05. Můžeme tedy říct, že rozvedení senioři zde mají větší pravděpodobnost, že vstoupí do nového vztahu než senioři ovdovělí. Dále je zde významný i vliv vzdělání. Respondenti se základním vzděláním zde mají téměř 3,4 krát větší šanci na to, že zůstanou single oproti respondentům s vysokoškolským vzděláním. Dále respondenti, kteří nemají maturitu, mají 1,7 krát větší šanci na to, že zůstanou single než respondenti s vysokou školou. Tyto výsledky opět můžeme považovat za statisticky významné. Respondenti, kteří dosáhli vzdělání s maturitou, mají v tomto modelu také vyšší šanci, že zůstanou single než respondenti s vysokou školou. Vliv věku je zde také významný. S každým rokem věku respondenta roste jeho šance na to, že zůstane single. P-hodnota tohoto koeficientu je menší než 0,05.

Přesto, že se uvedené modely vztahují ke stejnému jevu v poměrně krátkém časovém horizontu, poskytují protichůdné výsledky. V prvních dvou modelech bylo na rozdíl od třetího modelu malé množství případů navázání nového vztahu. Proto první dva modely považuji za méně spolehlivé. Jednotlivé efekty byly většinou statisticky nevýznamné. Výjimkou je silný pozitivní vliv věku na setrvání ve stavu single, který potvrzuje hypotézu H4. Ve druhém modelu můžeme navíc považovat za okrajově významný vliv genderu, který je v souladu s H1. Třetí model už se vyznačoval nižšími, tedy statisticky významnějšími P-hodnotami většiny koeficientů. Významný zde byl vliv genderu, rodinného stavu, vzdělání i věku.

Když výsledky shrneme, můžeme říci, že pro testování některých hypotéz byla evidence jednoznačná, pro jiné hypotézy méně jasná. První hypotéza (H1), která říká, že muži ve stáří vstupují do nových partnerských vztahů častěji než ženy ve stáří, se potvrdila. Tento výsledek byl patrný u všech modelů, u druhého a třetího byl však i statisticky významný.

Druhá hypotéza (H2) tvrdí, že lidé se zkušeností rozvodu budou zakládat nový partnerský vztah častěji než lidé se zkušeností ovdovění. Tuto hypotézu mohu na základě třetího modelu také potvrdit, protože výsledky zde byly statisticky významné. První dva modely však v tomto případě ukazovaly spíše na to, že rodinný stav respondenta má na jeho setrvání v single stavu pouze malý vliv.

Třetí hypotéza (H3), kterou jsem si ve své práci položila, říká, že lidé s vyšším vzděláním mají větší pravděpodobnost, že naváží nový vztah ve stáří, než lidé s nižším vzděláním. Tato hypotéza se tedy na základě třetího modelu opět potvrdila. Šance respondentů s nižším vzděláním na to, že zůstanou single oproti respondentům s vyšším vzděláním, zde byly významné a větší než u prvních dvou modelů. Model

jedna ukazuje spíše na opačný vliv této proměnné, ale u tohoto modelu byl malý počet respondentů, kteří vstoupili do nějaké partnerského vztahu. Druhý model ukazuje na stejný vliv této proměnné jako model tři.

Čtvrtá a poslední hypotéza (H4) mé práce zní takto: s přibývajícím věkem u seniorů klesá pravděpodobnost založení nového vztahu. Tuto hypotézu výsledky logistické regrese opět potvrdily. Vliv věku byl patrný u všech modelů zkoumání a statisticky významný byl u prvního a třetího modelu, kde měli respondenti s každým přibývajícím rokem věku více než jednou tak vyšší šanci na to, že zůstanou single.

7 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá tématem partnerských vztahů v post-reprodukčním věku. Cílem této práce bylo zjistit, jak určité aspekty ovlivňují to, zda lidé z České republiky, kterým je 50 let a více zakládají nebo odmítají nové partnerské vztahy. Těmito aspekty byl gender, zkušenost ovdovění nebo rozvodu, vzdělání a věk.

Práce byla zpracována kvantitativně, sekundární analýzou dat z panelového šetření SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement), které se zaměřuje na jedince ve věku 50 let a více. Zkoumání v rámci tohoto projektu proběhlo v několika vlnách. Já se ve své práci zabývám pouze vlnami 2, 4, 5 a 6. První vlnu jsem použít nemohla, protože té se ještě nezúčastnila Česká republika, dále jsem nepoužila třetí vlnu, protože ta se zaměřuje na životní historie jedinců a má retrospektivní charakter. V této práci mě zajímalo, jak lidé mění svá partnerství z jedné vlny do druhé s tím, že jsem se zaměřila na respondenty, kteří zažili alespoň v jedné z vln nějakou fázi života jako single.

Pro zjištění toho, jak na zakládání nových partnerských vztahů působí různé aspekty, jsem vybrala metodu logistické regrese. Závislou proměnnou tedy bylo partnerství a nezávislými proměnnými, které nějak ovlivňovaly partnerství, se staly gender, rodinný stav, vzdělání a věk. V logistické regresi jsem tedy zkonstruovala tři modely, první se týkal změny partnerství z druhé do čtvrté vlny, druhý model byl zaměřen na změnu partnerství ze čtvrté do páté vlny a třetí model se týkal této změny z páté do šesté vlny zkoumání.

Hypotézy, které jsem si předem stanovila, se na základě třetího modelu potvrdily. To znamená, že muži mají větší šanci na založení nového partnerství než ženy. Tento jev byl potvrzován i dalšími autory, například Carr [2004], Davidson [2002] nebo Utz [2004], jejichž závěry jsem zmiňovala již v teoretické části této práce. Dále můžeme říci, že

rozvedení senioři budou zakládat nové partnerské vztahy více než senioři ovdovělí. Tento jev je také patrný i z prací jiných autorů. Z nich například De Jong Gierveld [2004] nebo Davidson [2002]. Ukázalo se, že senioři s vyšším vzděláním mají větší pravděpodobnost, že vstoupí do nového partnerství na rozdíl od seniorů s nižším vzděláním. Ke stejnému závěru došla ve své práci i Hamplová [2012]. Nakonec se potvrdilo, že s přibývajícím věkem seniorů klesá šance založení nového partnerského vztahu. Při kontrole hypotéz jsem však vycházela hlavně ze třetího modelu logistické regrese, protože obsahoval statisticky nejvýznamnější koeficienty.

Zajímavé také je, že z páté do šesté vlny založilo nový partnerský vztah nejvíce lidí a to především formu partnerství LAT. Můžeme tedy předpokládat, že se s danou populací v době mezi pátou a šestou vlnou něco stalo. Tento jev může být například zapříčiněn tím, že se v tomto období stal vztah LAT přirozenější a lidé se nebáli k těmto vztahům přiznávat. Z výsledků však nemůžeme usuzovat bližší závěry vysvětlení tohoto jevu. Jednou z možností, která by pomohla vysvětlit bližší důvody odmítání nebo zakládání nových partnerství ve stáří, by mohlo být přidání dalších nezávislých proměnných, které by nám o respondentech řekly víc informací.

Téma partnerských vztahů v post-reprodukčním věku může být nahlíženo z mnoha pohledů. V dalším zkoumání by tedy bylo jistě zajímavé zaměřit se na další aspekty, které by mohly tyto partnerské vztahy ovlivňovat. Těmito aspekty by mohlo být například zdraví, sociální zázemí nebo bytové zabezpečení jedince. Další variantou, která se zde nabízí, je analýza dat ze třetí vlny projektu SHARE, která se zaměřuje na životní historie jedinců. Tímto bychom získali data, která by měla retrospektivní charakter. Z těchto dat bychom dále mohli zkoumat změny v partnerském životě daných respondentů.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Alan, Josef. 1989. *Etapy života očima sociologie*. Praha: Panorama.

Bond, John, Sheila Peace, Freya Dittmann-Kohli, Gerben Westerhof. 2007. *Ageing in Society: European Perspectives on Gerontology*. London: Sage Publications.

Brown, S. L., I-Fen Lin. 2012. „The Gray Divorce Revolution: Rising Divorce Among Middle-Aged and Older Adults, 1990-2010.“ *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 67 (6): 731-741.

Carr, Deborah. 2004. „The Desire to Date and Remarry Among Older Widows and Widowers.“ *Journal of Marriage and Family* 66 (4): 1051-1068.

Chevan, Albert. 1996. „As Cheaply as One: Cohabitation in the Older Population.“ *Journal of Marriage and Family* 58 (3): 656-667.

Český statistický úřad. 2017. *Senioři v mezinárodním srovnání 2017*.

Davidson, Kate. 2002. „Gender Differences in New Partnership Choices and Constraints for Older Widows and Widowers.“ *Ageing International* 27 (4): 43-60.

De Jong, Gierveld, Jenny. 2004. „Remarriage, Unmarried Cohabitation, Living Apart Together: Partner Relationships Following Bereavement and Divorce.“ *Journal of Marriage and Family* 66 (1): 236-243.

Fučík, Petr. 2013. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. Brno: Masarykova univerzita.

Hamplová, Dana. 2003. „Marriage and Educational Attainment: A Dynamic Approach to First Union Formation.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 39 (6): 841-863.

Hamplová, Dana. 2012. „Manželství a nesezdané soužití po padesátce.“ *Naše společnost* 2012 (1): 3-8.

Hamplová, Dana, Petra Šalamounová, Gabriela Šamanová. 2006. *Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

Hasmanová Marhánková, Jaroslava. 2012. „Ovdovění a partnerské vztahy žen ve stáří.“ Pp. 194-217 in Jaroslava Hasmanová Marhánková, Martin Kreidl (eds.). *Proměny partnerství. Životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Hasmanová Marhánková, Jaroslava. 2013. *Aktivita jako projekt. Diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech seniorů a seniorek*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Hašková, Hana, Marta Vohlídalová. 2014. „Singles.“ Pp. 131-156 in Hana Hašková, Marta Vohlídalová, Hana Maříková (eds.). *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Karlsson, Sofie Chazanfareeon, Klas Borell. 2002. „Intimacy and Autonomy, Gender and Ageing: Living Apart Together.“ *Ageing International* 27 (4): 11-26.

Kreidl, Martin. 2012. „Trendy ve vzdělanostní stratifikaci vstupu do manželství.“ Pp. 113-127 in Jaroslava Hasmanová Marhánková, Martin Kreidl (eds.). *Proměny partnerství. Životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Levin, Irene. 2004. „Living Apart Together: A New Family Form.“ *Current Sociology* 52 (2): 223-240.

Levin, Irene, Jan E. Trost. 1999. „Living Apart Together.“ *Community Work & Family Work & Family* 2 (3): 279-294.

Možný, Ivo. 2002. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Sak, Petr, Karolína Kolesárová. 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada Publishing.

Sweeney, M. Megan. 1997. „Remarriage of Woman and Men After Divorce: The Role of Socioeconomic Prospects.“ *Journal of Family Issues* 18 (5): 479-502.

Utz, Rebecca L., Erin B. Reidy, Deborah Carr, Randolph Nesse, Camille Wortman. 2004. „The Daily Consequences of Widowhood: The Role of Gender and Intergenerational Transfers on Subsequent Housework Performance.“ *Journal of Family Issues* 25 (5): 683-712.

Vágnerová, Marie. 2007. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Vohlídalová, Marta. 2014. „Partnerství a vybrané partnerské tranzice.“ Pp. 79-101 in Hana Hašková, Marta Vohlídalová, Hana Maříková (eds.). *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Vidovičová, Lucie. 2008. *Stárnutí, věk a diskriminace- nové souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita.

Vinick, B. H. 1978. „Remarriage in Old Age.“ *The Family Coordinator* 27 (4): 359-363.

9 RESUMÉ

This bachelor thesis focuses on the partnership relations in the post-reproductive age. The aim of this work was to find out how certain aspects affect whether people from the Czech Republic, who are 50 years old or older, base or reject new partnerships. These aspects were gender, experience of widowhood or divorce, education, and age.

The work was done quantitatively, a secondary analysis of data from the SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement) database, which focuses on individuals aged 50+. Research within this project took place in several waves. I was working with the waves 2, 4, 5 and 6 in my work. I did not use the first wave because there were not participants from the Czech Republic. Then I did not use the third wave because it focuses on the life histories of individuals and has a retrospective character.

I was wondering how people are changing their partnership from one wave to another. I was focusing on respondents who have experienced single stage in their life. I chose a method of logistic regression for my analysis. The dependent variable was partnership and independent variables were gender, marital status, education and age. The hypotheses have been confirmed. This means that men have a better chance of establishing a new partnership than women. Furthermore, we can say that divorced seniors will establish new partnerships more than seniors widowed. Seniors with higher education are more likely to enter into a new partnership than seniors with lower education. And the chances of establishing a new partnership are diminishing as the seniors are older. However, I used the third logistic regression model to check the hypothesis because it contained statistically the most significant results.

10 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Rozdělení respondentů podle partnerství	23
Tabulka 2 – Rozdělení respondentů podle genderu.....	23
Tabulka 3 – Rozdělení respondentů podle rodinného stavu	24
Tabulka 4 – Vzdělání u respondentů, kteří byli alespoň jednou single ...	25
Tabulka 5 – Věk dle vlny dotazování u respondentů se zkušeností single	25
Tabulka 6 – Typ vztahu u respondentů, kteří mezi vlnami změnili partnerství z formy single.....	27
Tabulka 7 – Logistická regrese - Setrvání single stavu mezi dvěma vlnami	28